

درسنامه مطالعات اجتماعی پایه نهم

درس ۵ : پراکندگی زیست بوم های جهان

استان آذربایجان شرقی - شهرستان آذرشهر

تهیه کننده : حبیب سینافر

سال تحصیلی : ۱۴۰۰-۱۳۹۹

زیست بوم (بیوم)

چیست؟

زیست بوم یک ناحیه ی وسیع جغرافیایی است که در آن ،انواع خاصی از گیاهان و جانوران زندگی می کنند و ناحیه ی مشخصی را به وجود می آورند .

هر زیست بوم از چند بوم سازگان «اکوسیستم» تشکیل شده است.

تنوع زیست بوم ها به چه عواملی بستگی دارد؟

جنس
خاک

میزان ارتفاع
زمین

شکل
ناهمواری ها

آب و هوا

در میان این عوامل (آب و هوا) مهم ترین و بیشترین تأثیر را دارد.

از میان عناصر آب و هوایی دو عنصر : **دما** و **بارش** بر نوع و میزان پوشش گیاهی اثر می گذارند.

دما عامل مهم در رویش گیاهان است و در مناطقی که دمای هوا بسیار پایین است گیاهان نمی توانند برویند.

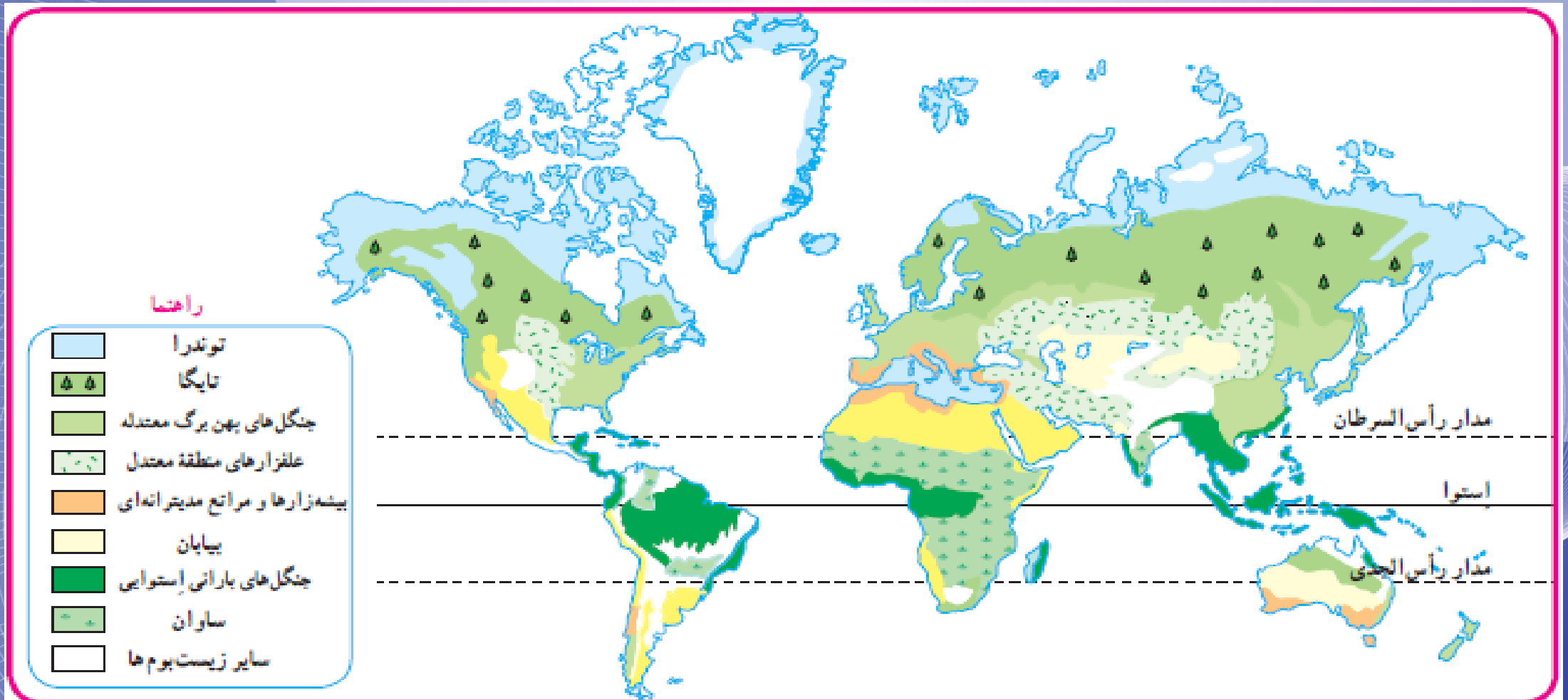
میزان بارش نیز تاثیر زیادی بر میزان پوشش گیاهی یک منطقه دارد.

علاوه بر میزان دما و بارش عوامل دیگری چون طول مدت فصل خشک و تبخیر نیز در پوشش گیاهی موثرند.

پراکنده‌گی زیست‌بوم‌های جهان

در این نقشه سطح زمین به ۸ زیست‌بوم تقسیم شده است.

یک زیست‌بوم ممکن است بخش وسیعی از یک قاره را دربرگیرد و یا ویژگی‌های آن در چند قاره یافت شود.

توندرا

← تندرا ناحیه ای در نزدیکی **قطب شمال** و حاشیه **اقیانوس منجمد شمالی** است.

← **زمستانهای طولانی** دارد و سرمای هوا بسیار شدید و **۳۴ درجه زیر صفر** است.

← تابستان **کوتاه** و میانگین دما حداکثر **۱۲ درجه** سانتیگراد است.

← زمین های توندرا پوشیده از **یخ و برف** است.

← در تابستان با ذوب شدن یخ ها در زیر خاک **باتلاق های کم عمق** ایجاد می شود.

← در زمستان برخی جانوران این منطقه به نواحی **گرم تر** مجاور مهاجرت می کنند.

← بزرگ جثه ترین جانور توندرا **خرس قطبی** است .

← در توندرا فقط گیاهانی چون **خزه و گل‌سنگ** می توانند برویند.

تایگا

- ❖ زیست بوم تایگا از **گسترده ترین** زیست بوم هاست و در **جنوب توندرا** و در قاره های **آسیا، اروپا و آمریکای شمالی** گسترده شده است.
- ❖ در این منطقه در **۶ ماه** سال میانگین دما کمتر از **صفر درجه** است.
- ❖ بارندگی بین **۲۵۰ تا ۵۰۰** میلی متر و زمین همیشه **مرطوب** است.
- ❖ ناحیه ی تایگا به داشتن جنگل های **مخروطیان** و **سوزنی برگ** معروف است.
- ❖ درختان این ناحیه مانند **کاج و سرو** همیشه سبزند و **برگ ریزان ندارند**.
- ❖ تقریباً تمام جنگل های کشور **کانادا** از نوع تایگاست.
- ❖ این جنگل ها بخش عمده ای از چوب نرم برای **تولید کاغذ** را تامین می کنند.
- ❖ در زمستان برخی از جانوران این منطقه نیز به نواحی **گرم تر** مجاور مهاجرت می کنند.

جنگل های بارانی استوایی

- این زیست بوم در مجاورت **خط استوا** در چند قاره گسترده شده است .
- در این منطقه هوا **همیشه گرم** ، رطوبت حدود **۸۰ درصد** و میزان بارندگی سالیانه **۲۵۰۰** میلی متر است.
- جنگل های بارانی استوایی **چند طبقه اند**. در زیر درختان بلندتر ، درختان کوتاه تر و علف ها که رشد سریعی دارند وجود دارند.
- ارتفاع درختان بلند گاه به **۲۵ تا ۳۵ متر** نیز می رسد.
- این زیست بوم **بیشترین تنوع زیستی جهان** را دارد و انواع حشره ها، پرندهگان، خزندگان و پستانداران در آن زندگی می کنند.
- درختان **شاه پسند(مانگرو)** ، **نارگیل** ، **قهوه ی سودانی** ، **هیوآ** و **بامبو** از جمله گیاهان این ناحیه اند.

ساوان

- ساوان منطقه ی علفزارها با درختان **تک و منفرد** است که در مجاورت **جنگل های استوایی** واقع شده است .
- بیشترین وسعت ساوان در قاره ی **آفریقا**ست .
- آب و هوای آن در **تمام طول سال گرم** است و در آن، **دو فصل خشک و مرطوب** وجود دارد.
- از نظر تنوع جانوری **بسیار غنی** است.
- در ساوان علفخواران تنومند چون **گورخر ، فیل ، زرافه و گرگدن** فراوان اند و گوشت خواران درنده چون **شیر** از این گیاه خواران تغذیه می کنند .
- درختان **بائوباب** از گونه های گیاهی مشهور ساوان هستند.

بیابان

- ✓ به سرزمین های خشکی که میزان بارندگی سالیانه ی آنها کمتر از **۵۰ میلی متر** باشد ، **بیابان** گفته می شود .
- ✓ بخش عمده ای از بیابان های گرم و خشک جهان در مجاورت **مدار رأس السرطان و رأس الجدی** واقع شده اند ، مانند صحرا در آفریقا ، ربع الخالی در عربستان و لوت در ایران .
- ✓ وقتی سخن از بیابان به میان می آید ما به یاد مناطق گرم می افتیم در حالیکه **بیابان های سرد** نیز در جهان وجود دارد. **بیابان گبی** که اطراف آن را کوه قرار گرفته است جزء بیابانهای سرد جهان است.
- ✓ بیابان ها از نظر **پوشش گیاهی** فقیرند(پوشش گیاهی کمتری وجود دارد) و فقط **درختان** یا **بوته های خاردار** ، که در مقابل خشکی هوا و تبخیر مقاوم اند یا آب را در خود ذخیره می کنند می توانند در آنجا زندگی کنند .

آزمون
خودسنجی

○ زیست بوم (بیوم) چیست؟

○ تنوع زیست بوم ها به چه عواملی بستگی دارد؟

○ بیابان را تعریف کنید؟

سایان